

Note ved UDU-sekr.

Mappe med underskrifter til fordel for en reform af gymnasireformen indsamlet af Reformforum er fremlagt i udvalgsarkivet.

Tanker om gymnasireformens indvirkninger på det daglige (skole)liv.

Af: *Bue Tage Andersen, Sten Bredsdorff, Søren Peter Hansen, Henrik Ljungberg, Dorrit Færk Møller, Tom Sinding, Christian Thune og Jørgen Winding*

Forbemærkning

Dette papir er udarbejdet af den arbejdsgruppe, der har taget initiativ til en underskriftindsamling på *.....*, som påpeger mangler og urimeligheder ved gymnasireformen og opfordrer forligspartierne til at reformere gymnasireformen. Medlemmerne af arbejdsgruppen repræsenterer et bredt udvalg af naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske fag og har deres reformerfaringer fra hhv. Birkerød Gymnasium, Det åbne Gymnasium, Gammel Hellerup Gymnasium, Helsingør Gymnasium og Roskilde Gymnasium.

Alle synspunkterne i papiret deles - om end i forskellig grad - af forfatterne og er vores grundlag for at opfordre til en gennemgribende justering af reformen. Men disse synspunkter er kun udtryk for arbejdsgruppens opfattelser. Det er magtpåliggende for initiativgruppen at understrege, at man med sin underskrift ikke erklærer sig enig i de enkelte synspunkter og argumenter i dette baggrundspapir, men kun i forsiddens formuleringer og i opfordringen til forligspartierne om at reformere gymnasireformen.

Lad os med det samme understrege, at vi er helt enige med politikerne i, at der var behov for en reform af valggymnasiet, og at vi et langt stykke ad vejen er enige i intentionerne bag gymnasireformen, herunder understregningen af, at det er vigtigt at styrke fagligheden og samspillet mellem fagene.

Men i virkelighedens verden har reformen desværre haft den modsatte virkning: En overfladisk form for tværfaglighed har bredt sig på faglighedens bekostning, og tværfagligheden er blevet til et virvar af tvangspålagte og overfladiske samarbejdsforløb, som har medført stressede og frustrerede lærere og forvirrede elever.

Fagligheden i de enkelte fag er klart blevet forringet, dels fordi undervisningstiden og det skriftlige arbejde i de enkelte fag er reduceret, dels fordi implementeringen og de dertil knyttede logistiske problemer har besværliggjort den dybde og kontinuitet i undervisningen, der er alfa og omega for en god skole. Den bedste skole er efter vor mening en skole, hvor høj faglighed præsenteres for eleverne i en ligeværdig samtale mellem lærere og elever, hvor både mål og midler er klare og gennemskuelige.

Vi har derfor kigget konstruktivt på reformen ud fra nedenstående overordnede sigtelinjer:

- Vi ønsker at fastholde et nationalt gymnasium med sammenhængskraft, faglig kontinuitet, et ensartet højt kvalitetsniveau og en høj grad af retssikkerhed for eleverne.
- Vi ønsker, at gymnasiet skal være åbent for alle unge, som ønsker - og evner - en boglig uddannelse - også selv om de ikke kommer fra et hjem med en boglig baggrund.
- Vi ønsker at skabe tid, ro og koncentration til kerneydelsen: den gode undervisning.

Derfor ønsker vi en egentlig reform af gymnasireformen.

Vi håber og forventer, at såvel undervisningsministeren, ministerens følgegruppe, forligspartierne bag gymnasireformen og vores fagforening vil tage hensyn til vore synspunkter, når en revision af gymnasireformen skal forhandles på plads – vi har jo alle den samme interesse: Det bedst mulige gymnasium inden for den givne økonomiske ramme.

1. Studieretningerne

Det er en helt rigtig ide at samle elever med samme fag i én klasse, således at lærerne kan skabe sammenhæng i progression og flerfagligt samarbejde.

Men i praksis fungerer de nuværende studieretninger rigtig dårligt:

- I virkelighedens verden sidder mange elever i ”papegøjeklasser”, hvor de netop ikke har samme lærere og fag – og så er sammenhæng og flerfagligt samarbejde en illusion.
- Valget af studieretning er kaotisk og uigennemskueligt - både for elever, forældre og lærere.
- Mange elever får i dag påtvunget fag, som de ikke ønsker (særligt i ”papegøjeklasserne”).
- Mange elever bliver afskåret fra at få fag, som er afgørende for deres senere studier.
- Alt i alt har den nuværende ordning ikke styrket elevernes reelle valgmuligheder, men har snarere medført tvang og begrænsning.
- De nuværende ordninger indebærer, at sprog- og naturfagene taber voldsomt og medfører overfladiskhed på mange områder frem for grundighed på færre.
- Reglerne omkring ”løfteri” skaber umulige situationer for samarbejdet mellem fag og lærere, særligt i 3.G.
- Ved en eventuel afbrydelse af skolegangen eller ved et skoleskift står mange elever i en håbløs situation, fordi deres studieretning ikke længere findes.

Det er grundlæggende IKKE vores opgave at tage ansvaret for den nødvendige reform af gymnasireformen – det er politikernes sag. Men ideen må være at gennemføre de ændringer, som sikrer, at intentionerne bag gymnasireformen kan føres ud i livet i skolernes hverdag.

En af mulighederne kunne være at begrænse antallet af studieretninger, måske til tre overordnede studieretninger: Sprogfaglig, naturfaglig og samfundsfaglig, som alle skulle være brede og generelt kvalificerende.

En reform ud fra disse hovedlinier ville fastholde og styrke intentionerne bag gymnasireformen og samtidig skabe ro, sammenhæng og overskuelighed – og mere faglig dybde. Eleverne ville før gymnasievalget få langt større klarhed over, hvilke fag de i virkelighedens verden reelt ville få, og samtidig ville en begrænsning af antallet af studieretninger kunne få afgørende betydning for, at mindre gymnasier har en mulighed for at klare sig.

2. Grundforløbet

Ideen i det halvårslige introduktionsforløb i 1.g er at give eleverne en mulighed for at vælge ny studieretning – måske en god ide, men med meget uheldige konsekvenser:

- Grundforløbet fjerner stort set mulighederne for, at lærerne kan tilpasse undervisningen til den konkrete klasse – både pædagogisk og fagligt.
- Forløbet er for kort til, at man kan komme i gang med den egentlige undervisning, og samtidig tager det lang tid (et helt semester) fra det allerede ret korte gymnasieforløb og svækker derved både de fagfaglige og de flerfaglige niveauet afgørende.
- Grundforløbet kræver en mængde koordinering og mødeaktivitet.

- Endelig indlærer de nye gymnasieelever en uheldig norm om, at arbejdet i gymnasiet er forvirret og overfladisk og ikke skal tages alvorligt.

En løsningsmulighed er selvfølgelig at afskaffe grundforløbet. En anden kunne være at gøre grundforløbet étårigt med en række obligatoriske fællesfag, men tonet efter en af de tre ovenfor foreslåede studieretninger, således at undervisningen allerede fra første dag vil kunne tilpasses den enkelte klasse og studieretning - og blive taget alvorligt af eleverne.

Prisen er, at det bliver mere arbejdsomt for en elev at skifte studieretning efter 1.g, men samtidig får eleverne langt bedre mulighed for at gennemføre en gymnasieuddannelse, hvis de må skifte skole eller gå en klasse om.

3. Almen Studieforbereelse.

Ideen med AT er helt rigtig: Eleverne kan have store fordele af at arbejde med projekter, hvor de kan se sammenhængen mellem fagene. Og det er vigtigt at lægge vægt på, at gymnasiet skal være studieforbereende.

Men det nuværende AT fungerer rigtig dårligt:

- AT giver en mængde opbrud, der umuliggør kontinuitet i undervisningen og fjerner muligheden for en stabil og tryk hverdag med reel kontakt og fortrolighed mellem elever og lærere - dette er særlig uheldigt for gymnasiefremmede unge eller unge, som blot ikke er fremfusende og ressourcestærke.
- Den nuværende ordning medfører en mængde konstruerede og overfladiske a-faglige projektføløb, som tager tid, splitter skoleforløbet, kræver en voldsom arbejdsindsats og har medført et enormt bureaukrati.
- Fag uden naturlige berøringsflader og samarbejdsfelter tvinges til tidkrævende samarbejde, og resulterer ofte i et meget pauvert fagligt udbytte .
- Lærerne lægger et stort arbejde i at skabe god undervisning inden for de givne rammer – og gode forløb ser da også dagens lys – men alt i alt giver AT-forløbene ikke faglige resultater, som står mål med indsatsen og tidsforbruget. Og eleverne indlærer den uheldige norm, at arbejde på tværs af fagene er "Alment Tidsspilde" (som mange elever selv kalder AT).
- Ideen med AT-forløbene opleves ofte som uforståelige - særligt for elever med en ikke-boglig baggrund.
- Ideen i AT er at arbejde med videnskabsteori, videnskabelig metode og refleksion - et helt urealistisk projekt i starten af gymnasieforløbet, hvor eleverne ikke er fortrolige med selv de mest elementære faglige forudsætninger. Først i 3.g er der en mulighed for, at eleverne har den modenhed og faglighed, som sætter dem i stand til at arbejde tværfakultært og videnskabsteoretisk på et meningsfuldt niveau.
- Eksamen i AT mangler faglig forankring, og karakteren – som tæller dobbelt – kan blive tilsvarende tilfældig.

En løsning kunne være at henlægge de mere ambitiøse dele af AT til slutningen af 2.g og særligt 3.G. Samtidig bør en stor del af AT-tiden lægges tilbage i fagene, der via fagbeskrivelserne pålægges at gennemføre konkrete projektarbejder, både i de enkelte fag og i samarbejde med andre fag i løbet af det treårige forløb. Det meningsfulde fagsamarbejde bør prioriteres.

På denne måde kunne man etablere den afgørende progression, således at eleverne i 3.g virkelig havde forudsætningerne for at kunne klare AT. Samtidig kunne de enkelte lærere og klasser få mulighed for at bestemme, hvornår – og med hvilke andre fag – et samarbejde kunne blive frugtbart.

4. Kompetencebegreb og rapportering, pensum og eksamen.

Også på disse områder giver gymnasireformen betydelige problemer:

- For såvel elever, forældre, lærere som censorer er kompetencebegrebet så uklart, at det truer elevernes retssikkerhed, og derfor er helt uegnet i en gymnasial sammenhæng.
- Det nuværende system med indrapportering af studieforløb, elevtid, progression og undervisningsplaner samt afkrydsning af kompetencer tager uhyggelig lang tid og er endt som en bureaukratisk manøvre i stedet for en kvalitetssikring.
- Den traditionelle eksamen er en kendt, slidstærk og sikker evalueringsform, hvor kravene i de nye eksamensformer er langt mere abstrakte og svære at aflæse, hvilket favoriserer elever fra boglige miljøer (hvor eleverne også kan hente den støtte, som mindre heldige elever må savne).
- Mange dygtige elever mister incitamentet til at lægge et arbejde i den daglige undervisning, fordi de i løbet af de 24 timer, der i nogle fag gives til eksamensforberedelse, har ganske gode muligheder for at nå at sætte sig ind i det givne eksamensspørgsmål – eventuelt med hjælp fra omverdenen, med den uheldige konsekvens, at kvaliteten i den daglige undervisning generelt falder, fordi de mere dygtige elever ikke ser nogen grund til at deltage.
- De nye eksamensformer har vist sig meget krævende at gennemføre, både hvad angår arbejdstid og logistik.
- Censors rolle som ekstern faglig kontrol i AT og studieretningsprojektet kompromitteres af, at censor i en række tilfælde ikke er fagligt kompetent i de fag, der eksamineres i. Men det er også et problem, at censor forudsættes at indgå direkte i selve eksaminationen og dermed træde ud af rollen som ekstern kontrol.

Nogle af problemerne kunne løses ved at:

- Beskære kompetencebegrebet og genindføre det traditionelle pensum, som er klart og tydeligt for alle interessenter - også for elever med mindre boglig baggrund.
- Begrænse de kvantitative indrapporteringer, således at lærerne kunne bruge tiden til noget mere nyttigt – kvalitetssikringen ligger langt mere effektivt i elevernes evaluering af undervisningen, i kontrollen af pensum og i den eksterne censur.
- Begrænse de nye eksamensformer – og sikre, at det er eleven og ikke elevens forældre, søskende m.fl. som er til eksamen.

5. Læreplaner og skoledemokrati.

Ét af problemerne ved gymnasireformen er de meget ambitiøse læreplaner, som detailstyrer lærernes undervisning og derved minimerer elevernes muligheder for at få indflydelse på undervisningens indhold og metode. I det første halve år er eleverne (og den enkelte lærer) reelt sat uden for indflydelse på grund af den overordnede skolemæssige planlægning af de mange tværgående forløb og af kravene til koordinering af undervisningen – undervisningen bliver en pølsefabrik, hvor elevdemokratiet forsvinder.

De overambitiøse læreplaner og de upræcise kompetencemål er også farlige for elevernes retssikkerhed – det kunne jo tænkes, at nogle uprøvede lærere og censorer tog alle de smukke ord alvorligt og derfor gav eleverne rædsomme karakterer, hvor de mere trænede kolleger gav højere

karakterer, fordi de gennemskuede skuespillet og havde realistiske forventninger til, hvad unge mennesker reelt kan klare.

Men her er løsningen i det mindste ret enkel: Fagene må erkende, at gymnasieelever ikke er universitetsstuderende, og undervisningsvejledninger og læreplaner må reduceres tilsvarende, således at der skabes bedre overensstemmelse mellem, hvad der står i læreplaner, love, vejledninger og bekendtgørelser og hvad der er muligt og realistisk i den virkelige verden.

6. Ledelsen, ministeriet og fagkonsulenterne

De lokale rektorer og skolebestyrelser kan i sagens natur ikke stå som garant for et ensartet og højt kvalitetsniveau og for en fagligt-pædagogisk udvikling på det nationale plan.

Konsekvensen må være at afskaffe det statslige selveje og igen gøre gymnasierne til statsskoler med tilsvarende begrænsning af skolebestyrelsernes kompetence - undervisningsministeren må træde i karakter og påtage sig det reelle ansvar for uddannelserne, for eksempel ved at opbygge en ressourcestærk styrende enhed for gymnasieskolen i undervisningsministeriet.

Denne enhed skal:

- Have det overordnede ansvar for skolernes økonomi og skal desuden varetage ansættelse og kontrol af rektorer.
- Kontrollere, at alle skoler holder det nationale kvalitetsniveau (blandt andet gennem ensartede normer for skriftligt og andet arbejde), og sørge for at en studentereksamen har samme værdi uanset gymnasium.
- Sørge for at fagkonsulentfunktionerne opprioriteres og tilføres betragtelige ressourcer, således at samarbejdet mellem lærere, fag, faglige foreninger og ministerium kan styrkes med henblik på at sikre en sammenhængende pædagogisk, didaktisk og faglig udvikling på det nationale plan.

7. Lærerrollen.

En af ideerne bag gymnasiereformen er, at lærerarbejdet i gymnasiet skal opbygges omkring teams, og at den såkaldt "privatpraktiserende" lærer skal nedtones. Det er godt at samarbejde, men den påtvungne teamorganisering af undervisningen har skabt betydelige problemer.

Teamorganiseringen har medført en umådelig tidkrævende mødeaktivitet. Men værre er det, at den også har betydet både en ansvarsforflygtigelse i forhold til elevernes udbytte af undervisningen, og at den enkelte lærer har mistet indflydelse på planlægning og gennemførelse af undervisningen i den enkelte klasse - og dermed ført til en egentlig demotivering for mange læreres vedkommende. Eleverne får derfor ikke det optimale faglige udbytte af undervisningen, fordi fagligheden er påtvunget uhensigtsmæssige undervisningsformer.

Ønsket om teamorganisering for enhver pris er således for os et eksempel på, at reformfædrene har været mere interesseret i form end i fagligt indhold.

Vi er meget enige i ønsket om at gøre gymnasieskolen til en professionel uddannelsesinstitution i verdensklasse. Men vi mener at dette mål bedst nås ved at vise lærerne tillid, således at den enkelte lærer i den daglige undervisning i størst muligt omfang har ansvaret for planlægning og gennemførelse af undervisningen i samarbejde med den enkelte klasse - dog således, at lærerne naturligvis samarbejder i teams, dels om gennemførelsen af flerfaglige projekter, dels om de overordnede pædagogiske problemstillinger i klassen.

8. Taxameterordningen

Taxameterordningen er ikke en direkte del af gymnasireformen, men bør genovervejes i forbindelse med en reform af gymnasiet, fordi den skaber betydelige problemer.

- Taxameterordningen giver rektorerne og bestyrelserne et klart incitament til at prioritere økonomi over undervisning, f.eks. ved at skabe meget store hold og bruge betydelige beløb på markedsføring. Eller til at holde længst muligt på de elever, som burde have været vejledt ud af skolen til anden uddannelse eller beskæftigelse (det koster en skole ca. 60.000 kr., hvis en elev forlader skolen).
- Taxameterordningen rammer skoler i problemområder (f.eks. udkantområder eller socialt belastede områder) og begunstiger skoler i velstående områder, og uddyber på denne måde de sociale skel.
- Taxameterordningen straffer skoler i socialt belastede og tyndtbefolkede områder og begunstiger skoler i velstående områder med stort befolkningsgrundlag, og uddyber på denne måde de sociale skel. Nogle skoler - nemlig dem i de tætbefolkede og velstående områder - har således større chance for automatisk at få succes - medens andre skoler får udhulet deres budgetter og dermed stadigvæk sværere ved at løfte opgaverne - bl.a. med at hjælpe elever med en svag boglig baggrund.

Det bedste ville være at fjerne taxameterordningen. Dette er næppe politisk muligt, men det ville hjælpe rigtig meget, hvis taxametrets andel af finansieringen blev begrænset, og hvis man indarbejdede flere kriterier for taxametret (f.eks. geografi, sociale forskelle mv.)

Efterskrift

Som lærer er man uddannet i og med et fag. Man er så at sige sit fag, eller rettere: faget er en del af personligheden. Det er det fag og dets faglige indhold man skal formidle til eleverne. Det sker bedst, når man underviser med sig selv som indsats. Om det skal ske tværfagligt eller med projektarbejde eller som lærerstyret tavleundervisning eller som elevfremlæggelse, skal læreren - i samråd med eleverne - selv afgøre.

Det er med faget og den faglige indlæring som udgangspunkt man vurderer hensigtsmæssigheden i, i hvilken pædagogisk iklædning indlæringen bedst sker, og målet er at lære eleverne noget fagligt konkret. Set gennem vores pædagogiske optik skal gymnasiet nemlig ikke lære eleverne at blive *nogen*. I gymnasiet skal eleverne lære *noget om noget*, så de ved at bruge denne lærdom kan blive til noget - og mens de så bliver til *noget*, bliver de også til *nogen*. At eksplicit fremhæve og satse på 'personlige kompetencer' på bekostning af fag og faglighed er efter vores bedste overbevisning til skade ikke alene for gymnasieskolen, men for hele uddannelsessystemet. Eleverne får automatisk (forskellige) personlighed(er) ved mødet og arbejdet med forskellige fag og deres genstandsområder og ved at møde lærere med ligeså forskellige fag og personligheder. Deres personlige udvikling skal der ikke eksplicit fokuseres på fra skolens side. Den skulle meget gerne være en sidegevinst ved mødet med forskellige lærerpersonligheder, der møder eleverne på menneskelig set lige fod og yder kvalificeret undervisning, der går i dybden.

Giv derfor råderetten over undervisningen - både indhold og metode - tilbage til lærerne (og giv mulighed for langt mere elevindflydelse på undervisningens form og indhold).

Kort sagt: reformér reformen.